

Elprismyter?

Per Flensburg, Professor i Strömstad akademi

Elpriserna rusar i höjden och vi hotas av minst dubbla elkostnader i vinter. Allt beror på att Putin stängt av gaskranarna till Europa. Men det är något märkligt med detta. Vår el produceras av vind, sol, vatten och kärnkraft. Det kostar lika mycket oavsett hur mycket gas kostar. Hur kan Putins avstängning av gasleveranser till kontinenten påverka våra kraftpriser? I denna artikel ska jag redogöra för en del märkliga förhållanden.

För det första producerar Sverige mer el än vad vi gör av med. Vi är faktiskt just nu Europas största exportör av el. Enligt energimyndigheten är fördelningen följande:

- Kärnkraft: 45%
- Vindkraft: 17%
- Kärnkraft: 30%
- Värmekraft: 8%

Det är en del av de 8% värmekraft som använder fossilt bränsle men i regel handlar det om avfall och skogsrester (GROT). Det finns dock tillfällen då vår inhemska produktion är lägre än vår konsumtion och det är främst under kalla vinterdagar. Då köper vi ström utifrån och det kan bli ström framställd i kolkraftverk eller gaseldade kraftverk på kontinenten. På samma sätt säljer vi vårt överskott då vi producerar mer än vi behöver. Det är främst Finland som köper vårt överskott, men även de andra nordiska länderna, Polen och Tyskland köper. Detta är möjligt för vi är anslutna till ett europeiskt kraftnät.

När Putin stänger av gaskranen måste länderna på kontinenten importera mer el. För vår del handlar det främst om att Tyskland måste importera mycket el eftersom deras elproduktion till stor del görs i gaseldade kraftverk.

Elkraft måste levereras och förbrukas i samma ögonblick som den produceras. Den säljs därför på en spotmarknad **som generellt** är en marknadsplats där produkter säljs och köps för omedelbar leverans och utan bindning i långa kontrakt. Inom den nordiska elmarknaden har NordPool en spotmarknad (elbörs). Där bestäms priserna för varje timme ett dygn i förväg. Det fungerar precis som en vanlig börs: Varje morgon fram till kl. 12:00 lämnar aktörerna sina order för dagen efter. Varje bud specificerar den volymen som aktören är villig att köpa eller sälja vid en specifik prisnivå för varje enskild timme. Klockan 13:00 varje dag publicerar Nord Pool priserna för kommande dag. Vanlig marknadsmekanism fungerar här: Ju större efterfrågan, desto högre pris, ju lägre efterfrågan desto lägre pris.

Det är emellertid en sak som förbryllar mig. De som producerar elen har ju hela tiden samma kostnader. Om nu priset går upp borde det bli en rejäl vinst. Var tar den vägen? Många kommuner har egna kraftverk som då rimligen borde gå med stor vinst, som kan komma kommunerna tillgodo för att sänka elpriset. En kommun i Sverige som är mycket rik, tack vare sin elproduktion är Skellefteå kommun. Kraftverket, Skellefteå Kraft, är Sveriges femte största elproduktion och helägs av Skellefteå kommun. Låt oss göra ett räkneexempel.

Antag att elen kostade 1 kr/kwh innan Putin stängde gaskranen. Idag kostar den i snitt 3 kr/Kwh. En GWh kostar alltså 3 milj nu jämfört med 1 milj tidigare. Elproducenterna går med kolossala vinster så länge kriget pågår. Elkonsumenterna måste betala enorma summor, som i Sverige går direkt ner i elproducenternas fickor. Det finns förslag om att dessa övervinster inte ska tillåtas utan på något vis komma konsumenterna tillgodo. De som producerar el baserat på gas har dock ökade kostnader, för det är ju de som driver priserna i takt med att det blir brist på gas. Nu stiger alltså elpriserna och Skellefteå kommun får betala åtskilliga fler miljoner för sin el och det klagas på. Måste kanske rent av höja skatten. Men dessa miljonerna och fler därtill tjänar Skellefteå kraft in i ren vinst som kommer kommunen tillgodo. Inte behöver kommunen höja skatten, men kan istället subventionera elpriset för kommunens invånare. Detta gäller för alla kommuner som har egen elproducent. För att inte tala om det statliga Vattenfall som borde göra samma sak för hela svenska folket!